

írás leendő gárdája előtt, az egész közvélemény képviselője előtt enun-ciálta, hogy 1840 és 1860 között (amikor a romantika kifárad s az orosz és skandináv hatás még nem ömlik el Európán) a magyar irodalom érdemel legtöbb figyelmet. Az elnöki

záróbeszéd ránk vonatkozó mondatá-
val pedig a magyar kulturális propa-
ganda éveket nyert: hétmérföldes
csizmát kapott a nehéz, de — érez-
zük — most már egyre könnyebbé
váló útra.

Hankiss János.

Zenei szemle.

Egypár észrevétel az operáról.

Vajjon helytálló-e az a ma szélte-
ben hangoztatott felfogás, mely szerint
az opera idejét múlt, elavult zenei
műforma? Tényleg elvesztette volna
létfogosultságát azért, mert társa-
dalmi háttere az utóbbi évtizedekben
olyan hatalmas átalakuláson ment ke-
resztül? Az a tény, hogy a modern
zene mestereinek érdeklődése túlnyo-
móan más irányba terelődött, annak
a jele volna-e, hogy ezen a téren kor-
szakalkotó maradandó értékeket ma
nem várhatunk?

Mindezekre a kérdésekre csak úgy
válaszolhatunk érdemlegesen, ha előbb
tisztázzuk az opera lényegéből folyó
követelményeket.

Az opera a társadalom tulajdon-
képpen zenei nevelője, így zenei neve-
lés és opera, népnevelés és opera a leg-
szorosabb összefüggésben állnak egy-
mással. Hatása a legszélesebbkörű és
legáltalánosabb, mert az összes mű-
vészetek: színek és formák, drámai
cselekmény, zene és tánc egyesülnek
benne a művészi kifejezés szolgálá-
tára. Éppen ezért játszva tanít meg
a zene hallására, megértésére és élve-
zetére olyanokat is, akik különben
nem sok hajlandóságot mutatnak a
rendszeres zenetanulásra. Az opera
nem irodalmi műfaj, hanem elsősor-
ban élő jelenség: színház, amely már
nehézkés, sokoldalú apparátusa miatt
is inkább konzervatív jellegű. Lété-
nek alapfeltételei, reális és ideális
hatása ebből a szempontból ítélendő
meg.

Ha végigtekintjük a történet folya-
mán kialakult opera-típusokat: az
ünnepi, a nemzeti, a szórakoztató
operákat, mindegyikben egyformán
megtaláljuk azt a zárt világot, mely
távol a mindennapi élet szürke reali-
tásaitól a színház álomvilágába visz
s mégis örök emberi érzések, szenve-
délyek színes sokoldalú ecsetelésével
a lélek lényegét tükrözteti.

Az ünnepi opera klasszikus példája
a barokk opera, melynek káprázatos
dekorációi, ragyogó balettekkel, tűzi-
játékokkal teletűzdelt gazdag színre-
hozatala az akkori társadalom lelkes
részvételét tudta magához vonzani.
A nagy olasz és francia operastílus
egészen Wagner reformáló fellépéséig
ezt a reprezentatív ünnepies szelle-
met képviselte. A nagy színházi ünne-
pélyek legszebb, legpazarabb színű
formájának különösen akkor tekin-
tethetjük az ünnepi operát, ha ez egyú-
tal nemzeti operának is számít. Gon-
doljunk csak Weber, Verdi, Bizet,
Moussorgski nemzeti tárgyú operáira,
melyek mindmegannyi gyűjtőmeden-
céi a népi művészi erőknél. Ami a
zenét illeti, internacionális operáról
tulajdonképpen nem is beszélhetünk,
mert minden zeneszerző egy bizonyos
faji zenének akár eredeti, akár utá-
nozó képviselője. A szigorúan vett
nemzeti opera tehát nemcsak zenéjé-
ben, hanem szövegében, egész milieu-
jében nemzeti vonatkozású. A szóra-
koztató opera viszont inkább általá-
nos társadalmi jellegű: részben a
nemzeti, részben az ünnepi opera
elemeiből táplálkozik.

Ezeknek a formáknak a jogosultsága csak olyan korban lehet vita tárgya, midőn — mint a jelenben is — nem a tehetség hiányzik a zeneszerzőkben egy opera megkomponálásához, hanem az opera scenikai organizmusának kellő ismerete, a színházi stílus törvényeinek gondos tanulmánya, melyhez csakis a történeti kultúra segít. Az operának, mint zenei műfajnak, megvannak a maga hagyományai, ezeknek a hagyományoknak a tiszteletbentartása az a titkos, személy feletti erő, mely a multat a jövővel összeköti. A modern operaszerzők, mivel mindenáron csak újat akarnak, a réginek teljes lerombolását, ezzel csak azt érik el, hogy a színrehozatalban nem ők és a szövegíró, hanem a karmester és a rendező az irányítók, már pedig az az opera, melyet csak egy kitűnő rendezés, látványos díszletezés és egy önhatalmú karmester tesz épkezlábúvá, nem sokat jelenthet a társadalom zenei nevelése szempontjából.

A történeti kultúrára azonban nemcsak az alkotónak, hanem az egész operai együttesnek szüksége van. Hiába vannak kitűnő operaénekesek, ha a nemzeti operai játéktípus kifejlesztése figyelmen kívül marad. Ez a legjobb iskola az operai zene- és énekar, valamint a magánénekesek számára. A zenekar hangzása, az ének-

kar és a szólisták művészi disciplinája, mozgásművészetének könnyedsége, szövegkiejtésének magyarossága, egész kultúrája mind egy tradíciókat híven őrző egységes stílusra való törekvésből táplálkozik. Éppen ezért az opera azok közé a kultúrintzmények közé tartozik, melyeket nem lehet szocializálni. A kollektív vezetés ellenében áll a játéktípus lényegével, mely egy vezetésre termett személy akaratától áthatott egységes műsortervezetet és igazgatást követel.

Ha az operának, mint kultúrintzménynek lényegét a társadalom zenei nevelésében látjuk, ebből már önként következik, hogy dacára a társadalmi átalakulásoknak, az opera mindig aktuális és élő zenei műfaj marad. Ereje éppen szintetikus hatásában, a zenei megértés számos segédeszközében és a valóság idealizálásában rejlik. Ha a nagy látványosságnak, pazar kiállításnak ma nincs is az a nagy visszhangja a közönség ünneplő kedvében, mégis éppen a mai élet gépies, fantáziátlan, józan realitásával szemben a színpadon keresünk melegebb, irreálisabb, színesebb világot. Csakis az az operaszerző fog ezen a téren nagyot alkotni, aki fájának teremtő erejét egyesíti a műfaj követelményeinek tiszteletbentartásával és az új zenei stílust eme követelmények szolgálatába állítja.

Prahács Margit.

A Szerkesztőség közleményei.

Figyelmeztetjük előfizetőinket és munkatársainkat a NAPKELET szerkesztőségének és kiadóhivatalának új címére: Budapest, VII., Rózsa-u. 23. Telefon: J. 314—20. Hivatalos órák délután 5—7-ig.

A folyóirat anyaggyűjtését minden hónap 15-én zárjuk. — Irógépen írt cikkeket kérünk. — Kéziratokat csak akkor küldünk vissza, ha bélyeggel ellátott, megcímzett borítékot mellékel a szerző. — Korrektúralevonatot csak kivételes esetekben adunk; a kéziratból eltérő korrektúrák és utólagos szövegváltozások költségeivel a szerző számláját terheljük.

A NAPKELET minden közleményeért írója felel.

A folyóirat szerkesztője: TORMAY CECILE. Helyettes szerkesztője: HARTMANN JÁNOS.

A kiadásért felelős: HEGEDŰS ISTVÁN.

Stephaneum nyomda r. t. — Nyomdaigazgató: KOHL FERENC.